

УДК 336.221(4-6ЄС)+366+477)(045)

JEL Classification: E62, H22, H25

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-3.95.04>

Ольга Бондаренко, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-6546-7336>

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,

Оксана Попович, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0001-6367-7332>

Державний університет «Київський авіаційний інститут»,

м. Київ

ОПОДАТКУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄС, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ Й УКРАЇНІ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Процес оподаткування є важливим інструментом будь-якої держави в межах своєї економічно-соціальної політики. Це пов'язано з наданням підтримки соціальних гарантій громадян країни, підтримання її суверенітету та ефективного державного управління. За даними Європейської Ради (Ради Європейського Союзу), майже 90 % доходу ЄС, які доступні національним урядам, сформовано завдяки податкам. Але якщо податкові надходження сформовані не повністю від запланованого обсягу або були непередбачувані витрати, то це може призвести до майбутніх боргових зобов'язань. Від кількості податкових надходжень залежить рівень соціального захисту населення країни. Тому більшість громадян ЄС погоджуються сплачувати великі за розмірами податки задля отримання своїх соціальних гарантій (навчання, сімейних пільг, кредитів, пенсій).

Метою дослідження є проведення аналізу видів, розмірів податкових ставок і можливих податкових знижок, які діють в країнах, де перебуває під час війни значна кількість українських громадян. **Методологія.** В процесі написання статті були проаналізовані інформаційні матеріали, які мали своє відображення на офіційних сайтах (порталах): податкових міністерств країн ЄС, Європейської комісії, пошуку державних послуг та інформації Великобританії, Верховної Ради України. **Результати.** Дослідження показало, що кількість податків та їхній розмір кожна країна може визначати самостійно залежно від різних політичних, соціальних і місцевих факторів. У країнах з високим рівнем соціальних гарантій розмір податків є найбільшим, а в країнах, які намагаються залучити іноземний бізнес, – невеликий, тому там пропонують скористатись різними програми і пільгами щодо оподаткування. Внаслідок чого проводиться процес гармонізації податкової політики країн ЄС. **Практичне значення.** Результати дослідження можуть бути корисні вітчизняним та іноземним фахівцям економічного напрямку діяльності, які мають бажання почати роботу або стати співвласником компанії,

розташованої в країнах ЄС, Великобританії та в Україні. У статті проаналізовані норми чинного законодавства з оподаткування в країнах, в яких, за даними Євростату, перебуває значна кількість громадян України. **Перспективи подальших досліджень.** Згідно з чинним законодавством Європейського Союзу країни, які входять до його складу, мають право щорічно проводити перегляд кількості і розмірів податкових ставок. У зв'язку з тим, що динаміка кількості компаній та фізичних осіб, які відкривають свій бізнес в ЄС, збільшується, то перед ними постає вибір щодо обрання країни з найбільш оптимальними податками та рівнем життя.

Ключові слова: оподаткування, податкова система, податки, корпоративний податок, податок з продажу, податок з доходу, соціальний податок, знижена ставка.

Кількість джерел: 16; кількість таблиць: 2; кількість рисунків: 1.

Olha Bondarenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0002-6546-7336>

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

Oksana Popovych, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0001-6367-7332>

State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv

TAXATION IN EU COUNTRIES, GREAT BRITAIN AND UKRAINE

Summary

The taxation process is an important tool of any state within its economic and social policy. This is related to the provision of support for social guarantees of the country's citizens, maintenance of its sovereignty and effective state administration. According to the European Council (Council of the European Union), almost 90% of EU revenue available to national governments is generated through taxes. However, if the tax revenues are not generated in full from the planned volume or there were unforeseen expenses, then this may lead to future debt obligations. The level of social protection of the country's population depends on the amount of tax revenues. Therefore, the majority of EU citizens agree to pay large taxes in order to receive their social guarantees (education, family benefits, loans, pensions).

The purpose of the study is to conduct an analysis of the types and sizes of tax rates and possible tax discounts that operate in countries where a significant number of Ukrainian citizens are during the war. In the process of writing the article, the information materials that were reflected on the official websites (portals) of the tax ministries of the EU countries, the European Commission, the search for public services and information of Great Britain, and the Verkhovna Rada of Ukraine were analyzed. The study showed that

the number of taxes and their size can be determined by each country independently, depending on various political, social and local factors. In countries with a high level of social guarantees, the amount of taxes is the largest, and in countries that are trying to attract foreign business, the amount of taxes is small and they offer to use various programs and tax benefits. As a result, the process of tax policy harmonization is underway. The results of the research can be useful to domestic and foreign specialists in the economic field of activity who have a desire to start work or become a co-owner of a company located in the EU countries, Great Britain and Ukraine. The norms of the current legislation on taxation in the countries in which, according to Eurostat, a significant number of Ukrainian citizens reside, have been analyzed. According to the current legislation of the European Union, the countries that are part of it have the right to annually review the number and size of tax rates. Due to the fact that the dynamics of the number of companies and individuals opening their business in the EU is increasing, they are faced with the choice of choosing a country with the most optimal taxes and standard of living.

Keywords: taxation, tax system, taxes, corporate tax, sales tax, income tax, social tax, reduced rate.

Number of sources – 16, number of tables – 2, number of drawings – 1.

Постановка проблеми. З кожним роком країни ЄС послаблюють норми чинного законодавства щодо відкриття (розширення) власного бізнесу резидентами інших країн. За останні роки в Європейському Союзі значно зросла кількість компаній, відкритих нерезидентами. На жаль, війна в Україні призвела до значного їх зростання. Перш за все це пов'язано з такими факторами, як: бажання вести власний бізнес в економічно-стабільній країні, вихід на міжнародний ринок, отримання права на проживання. Базові ставки оподаткування є одним з основних питань під час обрання країни реєстрації для відкриття або розширення власного бізнесу в країнах ЄС. В ЄС деякі країни зацікавлюють іноземні компанії й бізнесменів лояльною податковою політикою і наданням таких пільг й різноманітних переваг, як: пільги для новостворених компаній, використання угод про уникнення подвійного оподаткування, пільги для компаній-нерезидентів, пільги для окремих видів компаній (товариства), пільги за обмежений дохід для малого та середнього бізнесу.

Ефективне й прозоре оподаткування, невисокі розміри оподаткування, пільги та надання переваг є основними факторами, які впливають на обрання місця реєстрації бізнесу.

Громадяни України, які внаслідок війни втратили свої домогосподарства або залишили їх в окупації і тимчасово отримали захист в країнах ЄС, відповідно до нормативних документів Європейської комісії мають право влаштуватись на роботу або відкрити власну справу. Проте їм потрібно ретельно проаналізувати та розібратись в проведенні оподаткування їхніх доходів за місцевим законодавством.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Порівняльному аналізу податкових систем зарубіжних країн приділяли увагу такі науковці, як: Еспіноза К. [9]., Азізова М. [10], Чорновол А. О. [16], а також Журавель Я., Бондаревська К., Гришкін В. Так, Азізова М. та Еспіноза К. проводять аналіз податкових ставок незначної кількості країн ЄС, в той час як після 24 лютого 2022 року значна кількість громадян України отримали статус біженців майже в усіх країнах ЄС та у Великобританії [9-10]. Тому залишаються нерозкритими такі питання, як вибір країни за оптимальними податками як для фізичних, так і для юридичних осіб. В свою чергу, теоретичною базою для проведення дослідження за процесами оподаткування в країнах ЄС виступили інформаційні та нормативні документи, розміщені на офіційних сайтах.

Метою статті є проведення аналізу системи оподаткування в країнах ЄС, Великобританії та Україні. Актуальність цього напряму дослідження пов'язана з розкриттям особливостей формування податків та їхній вплив на добробут громадян цих країн і громадян, які отримали тимчасовий захист.

Виклад основного матеріалу. З початком повномасштабного вторгнення значна кількість населення України задля збереження свого життя вимушені були виїхати за межі країни й шукати можливості для свого працевлаштування. За даними Євростату, станом на серпень 2024 року майже 4,2 млн українських громадян отримали тимчасовий захист. І хоча українці не займають перші сходинки серед громадян, які просять притулок в Європейському Союзі (ЄС), але їх кількість є значною (рис. 1) [1].

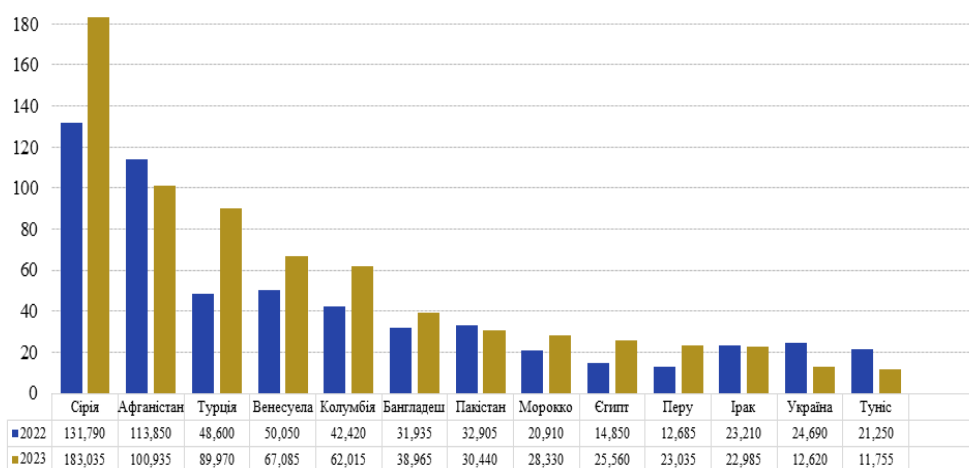

Рис. 1. Найпопулярніші громадяни країн, які вперше просили притулку в ЄС в 2022 та 2023 роках (тисяч осіб)*

*Джерело: [1].

Євростат зазначає, що на кінець серпня 2024 року більш ніж 98,3 % осіб, які отримали тимчасовий захист, є громадянами України, а саме: жінки та діти склали 45,1 % та 32,3 % відповідно, а 22,6 % – дорослі чоловіки.

Країнами ЄС, які обрали українці для свого тимчасового захисту, стали [1]: Німеччина (1122330 осіб, або 27,0% від загальної кількості в ЄС), Польща (975190, або 23,4%) та Чехія (376885, або 9,1%). Зазначимо, що до Німеччини (+11730, або +1,1%) й Чехії (+7275, або +2,0%) простежується зростання кількості бенефіціарів, а до Польщі (-1015, або -0,1%) – зменшується.

Нами було з'ясовано, що більшість країн ЄС надають соціальні виплати та інші види допомог, які значно полегшують умови перебування наших співвітчизників за кордоном. Але протягом 2023 і 2024 років країни ЄС вносили корегування до національних програм з підтримки біженців з України, результат цих корегувань – скорочення виплат. Під час проведеного дослідження нами було встановлено, що основна мета таких змін полягає в проведенні оптимізації витрат бюджетів країн ЄС. Тому для забезпечення фінансової

стабільності сімейного бюджету громадяни України проводять розгляд пропозицій щодо працевлаштування або відкриття власного бізнесу за місцем перебування.

Слід зазначити, що в країнах ЄС норми чинного законодавства з проведення оподаткування доходів населення і власного бізнесу відрізняються від норм українського законодавства. Найчастіше власники бізнесів обирають для проживання та проведення своєї господарської діяльності країни з невеликими за розмірами податків і високими соціальними гарантіями для своїх родин.

Всі компанії та фізичні особи, які працюють в країнах ЄС, повинні сплачувати податки. Вважаємо, що державні витрати країн ЄС є важливим фактором у формуванні кількості податків та їхніх ставок. Це пов'язано з тим, що підтримка напрямів охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, інфраструктури та інших сфер суспільного життя потребує значного фінансування. Тому нами було проаналізовано кількість податків і зборів у країнах ЄС, Великобританії та України (табл. 1) [2-11].

Розміри податків та їх кількість суттєво відрізняються в кожній країні і впливає на майбутнє фінансове планування. В кожній європейській країні існує свій перелік прямих і непрямих податків, які повинні сплачувати як бізнес, так і фізичні особи. Внаслідок цього нами було проведено дослідження розмірів податків країн ЄС, в яких перебувають в статусі біженців значна кількість українців (табл. 1) [2-11].

Інформація у таблиці 1 свідчить, що з представлених країн найнижчі відсотки оподаткування за корпоративним податком та ПДВ мають Болгарія, Литва та Україна. В свою чергу такі країни, як Німеччина, Норвегія, Данія, Бельгія, Швеція та Великобританія, мають високі податкові ставки з вищезазначених податків.

Нами було з'ясовано, що з більшості товарів і послуг, які продаються в ЄС, стягується податок на додану вартість (ПДВ). Цей податок є непрямим податком з розміром від 15 до 27 % в країнах Європейського Союзу. На підставі проведеного

дослідження можна стверджувати, що законодавство ЄС у сфері ПДВ є уніфікованим, хоча і гнучким. Це підтверджує Директива 2006/112/ЄС, яка розкриває загальну інформацію щодо ПДВ, встановлює порядок його регулювання у Європейському Союзі та надає право країнам самостійно встановлювати власні ставки оподаткування ПДВ [13].

Таблиця 1

**Кількість і види податків, їх розміри в країнах ЄС,
Великобританії та Україні в 2024 році***

Види податків	Корпоративний податок	Податок з продажу (ПДВ)	Ставка соціального страхування	Ставка соціального страхування для компаній	Ставка соціального страхування для працівників	Податок на доходи фізичних осіб	Кількість податків та зборів
Країни							
Польща (%)	19	23	35,85	22,14	13,71	32	21
Чехія (%)	21	21	44,8	33,8	11,0	23	27
Болгарія (%)	10	20	33,4	19,62	13,78	10	14
Німеччина (%)	30	19	38,74	19,42	19,32	45	23
Бельгія (%)	25	21	48,07	35,0	13,07	50	33
Нідерланди (%)	25,8	21	51,24	23,59	27,65	49,5	21
Норвегія (%)	22	25	21,9	14,10	7,8	39,6	40
Данія (%)	22	25	-	-	-	55,9	46
Фінляндія (%)	20	24	31,18	20,22	10,96	57,3	24
Швеція (%)	20,6	25	38,42	31,42	7,0	52,0	35
Естонія (%)	20	22	37,4	33,8	3,6	20	12
Латвія (%)	20	21	34,09	23,59	10,5	31,0	19
Литва (%)	15	21	21,27	1,77	19,5	32,0	21
Великобританія (%)	25	20	27,8	13,8	14,0	45,0	32
Україна (%)	18	20	22	22,0	-	18,0	13

*Джерело: [2-11].

У зв'язку з тим, що кожна держава має право переглядати розміри ПДВ, в 2024 році декілька країн оголосили про зміни чинних ставок за цим податком. Так, з 1 січня 2024 року стандартна ставка ПДВ в Естонії зросла з 20 % до 22 %. Таким чином, це призвело до здорожчання товарів і послуг під час їх придбання. Дослідження цих процесів дало можливість зробити висновки, що ці зміни пов'язані з бажанням країн ЄС спростити

систему ПДВ, сприяти економічному зростанню та підтримати певні сектори економіки. Слід зазначити, що країни Європейського Союзу мають право застосовувати одну або дві знижені ставки, але тільки до товарів і послуг, що містяться у переліку Директиви 2006/112/ЕС.

Під час аналізу податкового нормативного законодавства ЄС було встановлено, що більшість європейських країн мають мінімальні пороги річних оборотів для проведення реєстрації платника ПДВ і можуть отримати право на застосування знижених ставок ПДВ (табл. 2) [5; 11-12].

Таблиця 2

**Ставки ПДВ у країнах ЄС, Великобританії та
Україні у 2024 році***

Ставка ПДВ Країни	Базова ставка ПДВ (%)	Знижена ставка ПДВ (%)	Мінімальний поріг для реєстрації платником ПДВ
Польща	23	8; 5; 0	Річний оборот від 200000 злотих (46700 євро)
Чехія	21	15; 10; 0	Річний оборот від 1000000 чеських крон (39000 євро)
Болгарія	20	9; 0	Річний оборот від 50000 левів (25500 євро), але інші пороги для деяких видів діяльності
Німеччина	19	7; 0	Оборот за попередній рік – від 17500 євро та очікуваний оборот за поточний рік – від 50000 євро
Бельгія	21	12; 6; 0	Обов'язкова реєстрація, але для дистанційного продажу поріг становить 35000 євро
Нідерланди	21	6; 0	Обов'язкова реєстрація
Норвегія	25	15; 12; 0	Річний оборот від 50000 норвезьких крон (5300 євро)
Данія	25	0	Річний оборот від 50000 датських крон (6700 євро)
Фінляндія	24	14; 10; 0	Річний оборот від 10000 євро
Швеція	25	12; 6; 0	Обов'язкова реєстрація
Естонія	22	9; 0	Річний оборот від 40000 євро
Латвія	21	12; 5; 0	Річний оборот від 50000 євро
Литва	21	9; 5; 0	Річний оборот від 45000 євро
Великобританія	20	5; 0	Річний оборот від £83000 (95000 євро)
Україна	20	14; 7; 0	Обов'язкова реєстрація

*Джерело: [5; 11-12].

На жаль, не всі українські громадяни, перебуваючи в статусі біженців, можуть дозволити собі відкрити власний бізнес в Європі, тому влаштовуються в компанії найманими працівниками. На відміну від українських власників бізнесу, громадяни України можуть отримувати від іноземного роботодавця лише заробітну плату за відпрацьований час, з якої теж потрібно сплачувати податки.

Залежно від країни перебування, податок на доходи фізичних осіб розраховується за різними відсотками. Так, у деяких країнах ЄС діє прогресивна система оподаткування - чим більший дохід, тим більший відсоток податку (наприклад, у Німеччині від 14 % до 45 %). В Україні відсоток податку з доходу не залежить від його нарахованого розміру та складає 18 %.

Всім особам, які проживають на території ЄС, обов'язково гарантується соціальний захист. У зв'язку з цим ЄС прийняв правила координації різних систем соціального забезпечення, які затверджені в Регламенті (ЄС) № 883/2004 Європейського Парламенту та Ради й Імплементативному Регламенті (ЄС) № 987/2009 Європейського Парламенту і Ради [14; 15]. Правила координації застосовуються в Європейській економічній зоні (ЄЕЗ) – у всіх країнах-членах ЄС, Норвегії, Ліхтенштейні, Ісландії, Швейцарії та стосуються всіх громадян держав-членів ЄС і негромадян, які проживають в Європейському Союзі на законних підставах.

І хоча соціальні податки й податок на доходи (ПДФО) високі, але їх розподіл на соціальне забезпечення є прозорим та відкритим у доступі. Так, Європейською комісією була створена Система спільного інформування ЄС про соціальний захист (MISSOC), яка містить докладну, порівнянну та регулярно поновлювану інформацію про європейські національні системи соціального забезпечення. Ця система двічі на рік публікує порівняльні таблиці, які охоплюють 12 основних сфер соціального захисту: фінансування, охорона здоров'я, хвороба, материнство, інвалідність, старість, втрата годувальника, нещасні випадки на виробництві та професійні

захворювання, сім'я, допомога по безробіттю, прожиткові та довгостроковий догляд.

Слід зазначити, що розміри податків на соціальне страхування теж відрізняються у кожній країні ЄС. За даними табл. 1, з усіх країн дослідження лише в Данії повністю відсутнє утримання податку на соціальне страхування та в Україні цей податок є внеском і сплачується лише роботодавцем.

Дослідження податкового законодавства ЄС надало можливість з'ясувати, що крім вищенаведених податків, кожна країна має право вводити в дію інші податки, які є специфічними лише для певної країни та не застосовуються в інших країнах світу, зокрема такі:

- податок на оцтову кислоту, енергію, електроенергію, каву, радіо та телебачення, церковний податок (Німеччина);
- податок на прибирання вулиць, податок на рухоме майно (човни, кіоски), податок на канали (Нідерланди);
- гербовий збір, податок на телебачення (Австрія);
- податок на сім'ю, професійний податок, податок на використання комунікацій, податок на перевищення допустимого ліміту щільності забудови, збір на озеленення (Франція);
- податок на ліс, податок на тоннаж (Польща).

Таким чином, кожна країна ЄС в силу своїх політичних і економічних реформ, адаптації до змін світової економіки, для стимулювання розвитку вітчизняного й іноземного бізнесу постійно приймає рішення щодо кількості податків та їхніх розмірів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Податки є головним джерелом фінансування державних і соціальних програм (послуг) будь-якої країни. Встановлено, що економічні, політичні та соціальні фактори країн ЄС, Великобританії та України впливають на кількість податків і їхній розмір. Щороку кожна країна має право переглядати свою податкову привабливість задля залучення додаткового бізнесу. В зв'язку з тим, що частина податків спрямовується на забезпечення соціальних гарантій, розміри податків з соціального страхування в країнах Європейського Союзу та Великобританії є високими. Значна кількість громадян ЄС

погоджуються сплачувати великі розміри податків, оскільки вважають їх майбутніми інвестиціями в свій добробут.

Слід зазначити, що постійні зміни в економічних процесах країн ЄС, Великобританії та Україні призводять до зміни розмірів податкових ставок. Тому вивчення їх податкової бази для прийняття рішення про вибір оптимальної за податковими нормами країни для відкриття (перенесення) власного бізнесу або країни перебування для наших співвітчизників-переселенців потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Asylum applications - annual statistics. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics
2. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/indicators>
3. Enache Cristina. Corporate Tax Rates Around the World, 2024. URL: <https://taxfoundation.org/data/all/global/corporate-tax-rates-by-country-2024/>
4. Business in Poland. Information and services website for entrepreneurs. URL: <https://www.biznes.gov.pl/en>
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
6. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
7. UK government services and information search site. URL: <https://www.gov.uk/browse/tax>, <https://www.gov.uk/income-tax-rates/print>
8. National Tax Websites. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/national-tax-websites_en
9. Espinosa Catalina. Taxation in Europe - statistics & facts. URL: <https://www.statista.com/topics/12031/taxation-in-europe/#topicOverview>
10. Азізова Марина. Податки у країнах Європи: як формуються та від чого залежать. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/podatky-u-kraïnah-yevropy-yak-formuietsia-ta-vid-choho-zalezhyt>
11. What are the VAT rates in the EU. URL: <https://www.eurofiscalis.com/en/vat-rates-in-ue/>
12. Lowest Taxes in Europe in 2025. URL: <https://rue.ee/blog/lowest-taxes-in-europe/>
13. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006L0112>
14. On the coordination of social security systems: Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R0883>
15. Laying down the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 on the coordination of social security systems: Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009R0987>
16. Чорновол А. О. Пріоритети розвитку публічних фінансів в країнах Європейського союзу. *Економіка, фінанси, облік і аудит: проблеми та перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Чернівці, 25 травня 2023 р. С. 180-183.

References:

1. Asylum applications - annual statistics. An official website of the European Union. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics
2. Trading Economics. Available at: <https://tradingeconomics.com/indicators>
3. Cristina, Enache. Corporate Tax Rates Around the World, 2024. Available at: <https://taxfoundation.org/data/all/global/corporate-tax-rates-by-country-2024/>
4. Business in Poland. Information and services website for entrepreneurs. Available at: <https://www.biznes.gov.pl/en>
5. Tax Code of Ukraine, Law of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (in Ukr.).
6. On the Collection and Accounting of a Single Contribution for Compulsory State Social Insurance, Law of Ukraine dated 08.07.2010 № 2464-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (in Ukr.).
7. UK government services and information search site. Available at: <https://www.gov.uk/browse/tax>, <https://www.gov.uk/income-tax-rates/print>
8. National Tax Websites. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/national-tax-websites_en
9. Catalina, Espinosa. Taxation in Europe - statistics & facts. Available at: <https://www.statista.com/topics/12031/taxation-in-europe/#topicOverview>
10. Marina, Azizova. Taxes in European countries: how they are formed and what they depend on. Available at: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/podatky-u-krainakh-yevropy-yak-formuietsia-ta-vid-choho-zalezhyt> (in Ukr.).
11. What are the VAT rates in the EU. Available at: <https://www.eurofiscalis.com/en/vat-rates-in-ue/>
12. Lowest Taxes in Europe in 2025. Available at: <https://rue.ee/blog/lowest-taxes-in-europe/>
13. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006L0112>
14. On the coordination of social security systems, Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R0883>
15. Laying down the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 on the coordination of social security systems, Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009R0987>
16. Chornovol, A.O. (2023). Priorities of the development of public finances in the countries of the European Union. *Ekonomika, finansy, oblik i audyt: problemy ta perspektyvy rozvytku. Mat. Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Economy, finance, accounting and audit: problems and development prospects. Mat. All-Ukrainian scientific and practical conference], Chernivtsi, May 25, pp. 180-183 (in Ukr.).